

KARI WIKHOLM

KORPRAALIN TIE: HANKO 1941

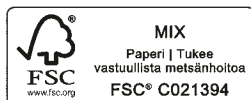
DOCENDO

KARI WIKHOLM

**KORPRAALIN TIE:
HANKO 1941**

DOCENDO

Ensimmäinen painos
Copyright © 2025 Kari Wikholm ja Docendo
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kannen kuva: ”Maihinnousu”, SA-kuva-arkisto 1941,
uudelleen värittänyt Leif Wikholm 2025

Kansi: Mika Tuominen
Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
ISBN 978-952-850-814-4

Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuustiedustelut:
tuotevastuu@docendo.fi

Omistettu isäni Kay Wickholmin muistolle ja
Jalkaväkirykmentin 13 taistelijoille sekä
äitini Alli Wickholmin (omaa sukua Monthan)
kaverille/heilalle Erkillle, joka hukkuu
panssarilaiva *Ilmarisen* mukana syksyllä 1941.

LUKU 1

17.-18.7.1941 HÄSTÖN ALUE HANGON SAARISTOSSA

”Sven, jos ryssä tulee tästä läpi, ei auta kuin soutaa takaisin Hästöhön”, huusi Lauri minulle.

”Paljonko meillä on aseita, ja onko Torsten vielä tuolla rannassa asemissa?” huusin takaisin.

”Meitä on ainoastaan kolme ukkoa asemissa täällä Gris-lomin saaressa, ja aseita on vain Torstenin pikakivääri, minun Suomi-konepistooli ja sinun Ukkopekka-kiväärisi. Meillä on ammuksia yhden päivän varalle ja eväitäkin ainoastaan pariiksi päiväksi”, vastasi Lauri.

Jatkosota oli syttynyt vasta kuukausi sitten. Ensin Neuvostoliitto oli tehnyt tunnusteluita ja tykistövalmisteluita, mutta varsinaiset sotatoimet eivät vielä olleet alkaneet. Talvisodan rauhanehdoissa Hanko oli pitänyt vuokrata Neuvostoliitolle kolmeksi kymmeneksi vuodeksi, ja Suomen ja Neuvostoliiton raja oli vedetty haastavasti juuri Hangon itäisen saariston läpi. Hästö-Busön linnake oli elintärkeä lukko ennen Tammisaarta, ja nyt se oli luovutettu rajanvedossa Neuvostoliitolle. Myös Koön saari oli strategisesti tärkeä, ja Neuvostoliitto oli perustanut sille oman esikunnan. Oli siis vain ajan kysymys, milloin Tammisaaren

saaristo olisi tullessa. Kuukautta myöhemmin alkoi sitten tapahtua.

Hangon rintamaa oli alettu valmistella jo välirauhan aikana, ja sen puolustuksen turvaksi oli rakennettu Harparskog-puolustuslinjaa. Valmiina oli kymmeniä korsuja, bunkkereita ja tykkiasemia sekä toistasataa konekivääripesäkettä, mutta lisää olisi tarvittu paljon enemmän. Linja ulottui lännestä Bromarvista aina itään Snappertunan eteläisille saarille asti, ja etenkin saarikohteiden puolustus oli vaikea haaste. Kapteeni Kumola oli vastannut rakennustoiminnasta, mutta aikaa ja miehiä oli vain ollut liian vähän. Puolustuslinja ei ollut vielä valmis ottamaan vastaan Neuvostoliiton täysimittaista hyökkäystä.

Lauri Lindholm oli kotoisin Bromarvin puolelta, ja hän oli kalastaja ja taitava venemies. Olimme tavanneet toisemme jo kultaisella 20-luvulla, kun olin pyytänyt häntä mukaan pirtuhommiin, jotka olivat sitten päättyneet surkeasti. Torsten Lundström oli muuten tuttu Tammisaaren kundi, joten meillä oli Grislomin saaren puolustajina ihan oman kotiseudun sotilaita. Suurin osa Hästön puolen taistelijoistakin oli kotoisin Karjaan ja Snappertunan kylältä. Siellä oli monta jo kouluajoilta asti tuttua vanhaa kaveria valmiina taisteluihin kotiseutumme puolesta. Tässä taistelussa emme antaisi periksi.

Minä, Sven Wiklund, olin kotoisin Snappertunan kylästä vain 20 kilometrin päästä täältä Grisloresta. Olin torpparin poika ja elättänyt itseni kalastajana ja laivurina. Myöhemmin 1920-luvun lopulla olin sekaantunut pirtun salakuljetukseen. Lagmans Gårdin kartanon torppareina, tai nykyään vuokralaisina, perheemme oli asunut Kattuddin saarella ja

Mellantorpissa kauan. Itse asuin saarella, ja veljeni Walter sekä isäni Johan Wiklund asuttivat Mellantorpin taloa. Noita paikkoja ryssä ei saisi omakseen.

Tämä saariston paikka oli itselleni kohtalokas, koska juuri viereisen saaren Furuholmin majakan luona oma pirtusalakuljetusurani oli käytännössä päättynyt kesällä 1930. Kilpailevat trokarit Iso-Hjalmar-pirtupäällikön johdolla – joukossa myös entinen ystäväni Erik Andersson – olivat saaneet minut kiinni ja oli syntynyt tulitaistelu. Itse haavoituin tuolloin lievästi, mutta Hjalmarin vene *Snapsen* oli joutunut uudestaan taisteluun lähistöllä yllättäen olleen sukellusvene *Vetehisen* kanssa. Kun Erik oli ampunut laukauksen kohti *Vetehisen* tornia, oli *Vetehisen* konekivääri tehnyt selvää jälkeä *Snapsen*-veneestä, ja Erik oli pudonnut pahasti haavoittuneena mereen. Sen koommin en vanhaa ystävääni ja petturia enää nähnyt.

Nyt 11 vuotta myöhemmin olin taas samassa paikassa saaristossa. Ja taas olin pulassa, mutta nyt vastassa eivät olleet tutut inhottavat pirtutrokarit vaan oikeasti Neuvostoliiton sotilaat eli ryssät. Tuo merialue oli minulle näköjään kohtalon määräämä paikka. Jouduin aina pulaan juuri siellä. Ennenkin oli henki meinannut lähteä näillä vesillä, ja taas oltiin kusessa.

Tehtäväni Grislomin saaressa oli toimia konekiväärijoukkueen viestialiupseerina ja viestittää edelleen Hästön pääjoukoille etulinjasta siitä, milloin ryssät tulevat maihin ja alkaa tapahtua. Kuuluimme kaikki 17. divisioonan 13. jalkaväkirykmenttiin, joka oli perustettu vasta muutamaa kuukautta aiemmin tarkoituksenaan ottaa vastuu Hangon lohkon puolustamisesta. Mutta olimme kovin huolissamme, koska

tiesimme, että vihollisen puolelle Koön saarelle oli jo alettu kerätä maihinnousujoukkoja, ja Grislomin sekä Hästön saaret olisivat niiden ensimmäinen kohde.

Olin vasta valmistunut Kouvolan Aliupseerikoulusta keväällä 1941 viestialiupseeriksi. Sain siirron Hangon lohkon rintamalle toukokuussa, mutta en ollut vielä saanut itse tulikastetta, ja radion käyttöäkin piti vielä harjoitella. Talvisodan aikaan olin suojeluskuntapalveluksessa, mutta sotatoimiin en silloin ehtinyt. Minut kutsuttiin armeijaan 30.3.1940 – pari viikkoa sen jälkeen, kun Suomi solmi surullisen välirauhan Neuvostoliiton kanssa. Täällä Grislomin saarella olin saanut vasta kerran yhteyden Hästön puolelle edellisenä iltana, mutta esimerkiksi Pääesikuntaan Pohjan Dalkarbyn kartanoon en ollut saanut yhteyttä kertaakaan. Jos ryssät nyt lähtisivät tulemaan, apuja ei välttämättä olisi tulossa, jos sampe-
rin radio ei ala toimia paremmin.

Osasimme kyllä odottaa hyökkäystä. Illalla 17. heinäkuuta kaksi Neuvostoliiton MBR-lentovenettä kierteli tiedustelulennolla Hästön ja lähisaarten yllä.

Heinäkuun 18. päivän aamu koitti pilvettömänä. Heräsimme poterossa huonosti nukutun yön jälkeen kello viisi ja teimme tulet. Minulla oli parta ajamatta enkä ollut päässyt kunnolla peseytymään moneen päivään. Ehdimme juoda aamusumpit ja polttaa yhdet Työmies-savukkeet, ja sitten alkoikin tapahtua. Kello kuusi tykistötulitus alkoi paukkua suoraan Grislomin saaren länsirantaan.

”Sven, nyt näkyy liikettä Koön rannassa, sieltä on lähtenyt kuusi maihinnousuvenettä. Kaksi niistä on näköjään kääntynyt kohti meidän rantaa, ja loput suuntaavat suoraan kohti Hästön saarta”, huusi Torsten rannalta.

”Ota pikakivääri mukaan ja tule tänne suojaan poteroon kallion taakse”, huusin takaisin Torstenille.

Otin Ukkopekka-kiväärini ja tarkistin sen lukkomekanismin vielä kerran. Olin saanut oman Ukkopekkani vähän liiankin tutusta paikasta – Dragsvikin varuskunnan varastosta – ja se oli selvästi vanhempaa mallia. Se saattoi olla vielä samoja kivääreitä, joita Dragsvikin vankileirin vartijat käyttivät 30-luvulla. Olin itse joutunut kiven sisään pirtun salakuljetuksesta viideksi vuodeksi. Samassa vankilassa oli istunut poliittisia vankeja ja alkuvaiheessa myös punavankeja.

Pääsin työpalvelukseen 1934, enkä sen jälkeen ollut astunut kertaakaan Dragsvikin portista sisään. Sitten toukuussa 1941 ilmoittauduin JR 13 -konekivääripataljoonaan tuttujen Snappertunan seudun kavereiden kanssa. Nyt minun pitäisi puolustaa isänmaata samalla aseella, joka oli ollut aiemmin vartijoiden käsissä heidän vahtiessaan minua, ”kuuluisaa” pirtutrokaria. Tosin vasta myöhemmin vanhoista kivääreistä koottiin uusia versioita, ja varsinainen Ukkopekka M39 sai nimensä, joten varmaan vain minun kiväärini lukko oli peräisin tuolta Dragsvikin ajalta.

Grislomin saaren etelärantaan ammuttiin lisää tykistökeskityksiä Koön vihollissaarelta, joten nyt oli tosi kysymyksessä ja kohta alkaisi taistelu. Kohta alkaisi sataakin, koska taivas näytti kovin tummalta Hangon suunnalla.

”Lauri, kun ryssä laskee maihin, ala heti ampua. Ota sinä oikea puoli rannasta”, huusin Laurille.

Napsautin varmistimen pois ja tähtäsin rantaan päin. Koko pirtuaikana en ollut koskaan ampunut kohti ihmistä, vaikka olin joutunut tulitaisteluun poliiseja vastaan. Olin läheltä nähnyt, kun kaverini Erik oli niitannut Lohjalla

takaa-ajossa yhden poliisin, ja sitten oli loppukähinät Iso-Hjalmarin porukkaa vastaan. Mutta en ollut itse ampunut kertaakaan kohti ihmistä, saati niin, että joku olisi kuollut.

”Ei helvetti, niitä on melkein 30 sotilasta noissa veneissä, ja meitä on vain kolme ukkoo”, kuiskasi Lauri minulle.

”Muistakaa, että joka luodin pitää osua. Tähdätkää vatsaan ensin, niin se piippalakki yleensä pysähtyy”, tokaisi Torsten vielä takaisin.

Sitten hullunmylly alkoi. Neuvostojoukot nousivat maihin Grislomin etelärannalle suoraan tuliasemamme alle, ja ei muuta kuin ruuti palamaan. Ennen kuin olin itse ehtinyt edes ajatella, olin tyhjentänyt Ukkopekka-kiväärin koko lipaan eli viisi patruunaa. Ainakin kolme osui, ja yhtä monta neuvostosotilasta jäi makaamaan verissään rantaveteen. Myös Laurin ja Torstenin ammunta oli ollut tappavaa, ja kohta oli Grislomin saaren rantavesi värjäytynyt punaiseksi. Toinen ryssien veneistä lähti ajelehtimaan pois rannasta savun saattelmana ja alkoi upota.

Itse latasin uusia patruunoita kivääriini, kun ympärillä alkoi myös neuvostojoukkojen tulitus. He olivat saaneet yhden pikakiväärin veneestä rannalle, ja tulitus jatkui nyt solkenaan. Vähän ajan päästä raskaita ammuksia alkoi sataa saareen. Koön neuvostotykistö oli saanut käskyn ampua etenkin meidän poteromme taakse estäen siten meidän vetäytymisemme kohti Hästötä. Samaan aikaan neljä muuta maihinnousuvenettä oli päässyt perille vastapäisen Hästön saaren rantaan. Olisi vain ajan kysymys, milloin jäisimme mottiin Grislomin saarelle. Sade muuttui rankemmaksi, mikä heikensi näkyvyyttä entisestään, koska ilmassa oli myös paljon savua.

”Sven, yritä saada yhteys sekä Hästöhön että Dalkarbyn esikuntaan. Kerro, että tarvitaan pikaisesti apua. Kohta on koko sisäväylän aukko kohti Helsinkiä menetetty ja ryssillä on vapaa pääsy sekä Tammisaareen että Inkooseen!” huusi Lauri tulituksen keskeltä.

”En saa radiota toimimaan”, huusin takaisin, kunnes huomasin, että Lauri kaatuu selälleen, ja punainen verisuihku virtaa hänen ohimostaan. Laurin Suomi-konepistooli lensi kaaressa kalliolle. Laurin ohimossa oli vain siisti pieni reikä, mutta koko takaraivo oli repeytynyt auki.

”Helvetti, Torsten, Lauriin osui, mitä tehdään?” huusin puolestani Torstenille.

”Ammutaan nämä lippaat loppuun. Lähdetään sitten ryömimään kohti omaa venettä ja soudetaan vauhdilla kohti Hästötä”, huikkasi Torsten takaisin.

”Mutta mitä tehdään Laurin kanssa? Eikö sovittu, että ketään ei jätetä?” huusin.

”Nyt tottelet tai kuollaan vielä kaikki!” mylväisi Torsten. ”Ammu vain se viimeinen lipas ja katso, että kaikki luodit osuvat. Lauri täytyy jättää tänne, ammuksia ei ole enää paljon jäljellä.”

Pian ammunta lakkasi hetkeksi, ja myös ryssät alkoivat vetäytyä. Kaikki kuolleet ja haavoittuneet jätettiin kylmästi lojumaan rantaveteen. Eikö ryssä välittänyt ollenkaan jälkeen jääneistä sotilaistaan? Kylmää oli sodan touhu. Parissa päivässä oma käsitykseni ihmisyydestä oli muuttunut lopullisesti, enkä vieläkään tajunnut, että olimme juuri ampuneet melkein kaksikymmentä sotilasta. Mutta pelin henki oli joko he tai me.

”Lähdetään ryömimään kohti rantaa. Ota Laurin konepistooli mukaan”, kuiskasi Torsten.

Katsoin viimeisen kerran Laurin ruumista rantakalliolla, joka oli alkanut värjäytyä punaiseksi, ja läksin ryömimään kohti Torstenin harmaata hahmoa. En ehtinyt edes jättää jäähyväisiä Laurille.

Alkoi hämärtää, mutta kesäyö saaristossa oli kuitenkin sen verran valoisa, että ihan pimeää ei vielä ollut, vaikka vettä satoi koko ajan. Meillä oli kuitenkin kiire veneelle, ja piti vain toivoa, että ryssien tulitus ei ollut tuhonnut venettä.

Tulimme rantaan, kun huomasimme, että soutuveneemme oli saanut osumia. Vene oli kutakuinkin samanlainen kuin oma kalastusveneeni Lagmans Strandissa, ja tiesin, että se ei uppoa ainakaan heti, vaikka saisikin vähän vettä sisään.

”Hyppää sen pikakiväärin kanssa keulaan, niin minä rupean soutamaan kohti Hästötä”, käskin Torstenia.

Lähdimme hiljaa soutamaan kohti Hästötä, mutta puolelta välissä huomasimme, että ryssät olivat Hästön saaren etelärannalla. Neljä maihinnousuvenettä oli jo saapunut rantaan, ja täysi räihinä oli päällä. Hästön etelärannan puut olivat tulella. Hästön suunnalta alkoi kuulua konekiväärin papatusta ja taivaalta uudestaan Neuvostoliiton MBR-lentovenen pörinää.

”Mitä helvettiä nyt tehdään? Ryssät ovat sytyttäneet koko Hästön etelärannan tuleen ja tuulee samalla vielä etelästä, tuollahan kuolee kohta kaikki! Koko saari saattaa palaa! Mennäänkö sittenkin takaisin Långholmenin suuntaan etelään? Siellä on kuitenkin vielä 20 suomalaista passissa”, kysyi Torsten.

”Ei mennä. Minä tunnen nämä seudut täällä saaristossa paremmin kuin kukaan muu. Vene vuotaa, mutta soudetaan itään, yritetään päästä Koholmenin rantaan asti ja sitten

kävellään saaren itäpäähän. Långholmen on yhtä varmasti menetetty kuin Hästö, kun se on paljon lähempänä ryssien asemia. Sieltä ei kuulu enää laukauksia, joten siellä on varmaan kaatuneet jo kaikki meidän pojat”, vastasin takaisin.

”Mitä hullua puhut? Eihän me pärjätä ilman ammuksia päivääkään tuolla Koholmenissa, jos ryssät tulevat perässä!” jatkoi Torsten.

”Ei me sinne jäädäkään, vaan uidaan edelleen sisävyölän yli Älgölle ja jatketaan jalan Rödjanin kalastajatilalle. Siellä asuu tuttu kalastaja Nylund, ja niin pitkälle ei ryssä jatka”, vastasin.

Aloin itsekin miettiä, onko ajatus hullu. Merivesi oli ke-sällä kyllä lämmintä, noin 18-asteista, eli se ei olisi ongelma, mutta kaikki varusteet ja aseet pitäisi hylätä. Tämä soutuvene ei meinannut pysyä pinnalla, joten muukaan ei auttanut. En osannut uida hyvin, ainakaan pitkiä matkoja. Mieleen tulivat nuoruuden uintiretket Snappertunan Lagmans Strandissa. Isäni Johan Wiklund oli heittänyt veljeni Walterin ja minut suoraan kalliolta alas kylmään meriveteen ja huutanut pe-rään: ”Uikaa pojat, uikaa...” Meinasin jo silloin hukkua, ja siitä jäi ikuinen pelko merta ja hukkumista kohtaan. Olen pelännyt uimista, vaikka olen viettänyt lähes koko elämäni meren äärellä.

Kun olimme saapumassa Koholmin rantaan, etelästä kaarsi ryssien MBR-lentovene ja alkoi tulittaa pientä venet-tämme. Hyppäsin rantaveteen ja sukelsin pinnan alle, mutta Torsten ei ehtinyt hypätä vaan jäi veneeseen, joka sai pahoja osumia. Kun nousin takaisin pintaan, vene oli jo pirstaleina ja myös Torsteniin oli osunut. Useat luodit olivat lävistäneet hänen rintansa, ja ruumis oli painunut jo veden alle yhdessä

veneeseen jäänteiden kanssa. Onneksi neuvostokone jatkoi matkaa takaisin kohti Hankoa. Nyt jo toinen kaveri oli kaatunut vain päivän taisteluiden jälkeen. Miksi juuri minä olen elossa? Mutta nyt oli kiire, lentokone saattoi tulla takaisin.

Olin yksin ja mietin kuumeisesti, mitä tehdä. Juoksin täysillä Koholmin saaren läpi ja pelkäsin koko ajan, että ryssät olivat jo saarella. Jätin kaikki varusteet sekä aseet rantaan ja uin pikku matkan Gloholmenin saarelle. Sitten alkoi pidempi uintimatka väylän poikki pohjoiseen, pikku saarten ketjun kautta kohti Älgön pääsaarta. Huilasin hetken, mutta kuulin taas laukauksia Hästön suunnalta ja päätin jatkaa uimista. Pääsin väylän yli, kun oikea jalka alkoi puutua, ja matkaa oli vielä viitisenkymmentä metriä. Katsoin taakseni, ja kukaan ei ainakaan seurannut minua. Taustalta kuului koko ajan laukauksien ääniä, mutta ne tulivat Hästön suunnasta. Samalla koko länsitaivas oli tulella, koska jo puolet Hästön saaresta paloi. Siellä oli nyt kuumat paikat. Mutta omat uintitaitoni olivat edelleen kehnot.

Mieleeni nousi eräs vanha pirtun salakuljetusreissu Tallinnaan, kun vanha *Aino*-jaala oli kaatua Naissaaren edustalla. Sotkeuduin peräköyteen, ja kun jaala heilahti, mereen. Silloin salakuljettajakaverini Erik pelasti minut viime hetkellä. Kohtalon ivaa on oli, että Erikin ruumis jäi kalojen syötäväksi yksitoista vuotta sitten pirtutrokarien taistelussa Furuholmin majakan edustalla, vain merimailin päässä täältä. Tästä kohdasta väylää näkyi yhä majakan raunio, jossa ei kuitenkaan ollut enää valoa sen jälkeen, kun sotatoimet alkoivat.

Matkaa oli vain parikymmentä metriä, mutta voimani alkoivat ehtyä. Vasenkin jalka oli nyt aivan turta, ja uin

käytännössä pelkillä käsillä. Kylmä vesi alkoi tehdä tehtävän-sä. Pääsenkö rantaan? Vanhat muistot alkavat vilistä silmis-säni: sekä Lauri että Torsten ovat kuolleet, ja kaikki Hästön puolustustaistelussa on mennyt päin helvettiä. Ja nyt taisi olla oma vuoroni, en jaksanut enää, ja pääni alkoi vaipua veden alle...

”Kuule kaveri, ei ole vielä sinun vuorosi astua Tuonelaan”, olin kuulevinani liiankin tutun äänen. Kuvittelin näkevinäni harmaan veden pinnan läpi siististi kammatut hiukset ja minua kohti ojentuvan käden. Olin jo vaipumassa kohti sy-vyyksiä, mutta yhtäkkiä olin taas takaisin pinnalla. Samalla sain jalat pohjaan ja kömmin rannalle. En nähnyt ketään, mutta joku oli kuitenkin auttanut minut taas pinnalle. Vai olinko nähnyt näkyjä juuri ennen kuolemaa? Oliko se ollut tuonen koura tai oman mielikuvitukseni tuotetta? Ääni kuu-lui jollekin, jonka piti olla kuollut jo monta vuotta sitten.

Kömmiin hitaasti Älgön etelärantaa pitkin itään kohti Rödjanin kalastajatilaa märkänä ja uupuneena. Ainakin Älgön saarella tuntui olevan rauhallista eikä täällä näkynyt yhtään ryssä. Suuntasin kohti Rödjanin kalastajatilaa.

Rödjanin tuvassa paloi tuikku, vaikka ryssät olivat vain parin saaren päässä.

Koputin oveen, ja kalastaja Nylund tuli avaamaan.

”Omia ollaan, saanko tulla lämmittelemään?” kysyin.

”Eiköhän, sisään tupaan vain. Tuossa on vielä puoli kaffe-tooraa jäljellä”, kehotti kalastaja Nylund.

”Olitko se sinä, joka auttoi minut äsken ylös vedestä?” kysyin.

”Miten niin? En se ainakaan minä ollut, ja omat pojatkin ovat Modernmaganin puolella kokemassa verkkoja. Ollaan

tietysti seurattu taisteluita täältä koko päivän, mutta yhtään ryssää ei ole nähty vielä tällä puolen. Onko koko Hästö menetetty? Siellä oli yhteensä melkein sata meidän miestä”, ihmetteli Nylund.

”Siltä näyttää. Itse selvisin kuin vahingossa Grislomin puolelta”, vastasin.

”Tämä päivä jää historiaan Tammisaaren seudun surullisimpana päivänä. Melkein sata oman kotiseudun miestä saattaa sitten olla kaatunut Hästössä, voihan hitto”, tokaisi vanha Nylund. ”Millä veneellä sinä tulit?”

”Tulin uiden. Veneemme sai osuman, ja toverit kaatuivat matkalla. Joku kuitenkin auttoi minut Älgön rantaan ja nosti minut ylös pinnan alta”, vastasin ja kysyin. ”Onko yhtään tupakkaa? Omani kastuivat tuolla uintimatalla sisäväylän yli...”

”Savukkeita ei ole täällä Rödjanissa nähty talvisodan jälkeen, mutta tuossa kammarin pöydällä on sätkäntekotarpeet. Siinä on piipputupakkaa, kääri siitä sätkä ja ota kaffekuppi samalla”, vastasi Nylund ja jatkoi mietteläästi. ”Ei siellä rannalla tänä yönä ollut muita kuin vainajat ja sinä, mitä sinä oikein höpötät! Onneksi oma poika Börje ei ole tuolla saaresa taistelemassa. Hän pääsi laivastoon ja on nyt panssarilaiva *Ilmarisella* matruusina.”

Tai sitten yössä oli vielä yksi hahmo, joka tykkäsi pukeutua aina komeasti ja jonka hiukset ja parta olivat aina siistissä kunnossa. Erikin piti olla kuollut ajat sitten...

LUKU 2

22.6.1941 POHJAN PITÄJÄ: DALKARBYN ESIKUNTA VALMISTAUTUU SOTAAN

Iiris Borgström polki pyörällään ja otti vauhtia ennen Karjaan kauppalan isoa ylämäkeä. Sen jälkeen tuli jyrkkä alamäki, ja Karjaan juna-aseman silta avautui edessä. Oli kesäkuun 22. päivä, ja ilma oli lämmin jo heti aamusta. Iiris oli herännyt varhain Kattuddin torpassa Snappertunan saaristossa, päästänyt Vita-kissan ulos ja käynyt uimassa. Uinnin jälkeen hän oli pukeutunut ylleen lottapuvun, kietonut hiukset nutturalle ja laittanut lottalakin päähänsä. Nyt hän polki kohti 17. divisioonan esikuntaa, joka sijaitsi Pohjan pitäjässä Dalkarbyn kartanossa.

Kun talvisota oli päättynyt, Neuvostoliitto oli rauhan-ehdoissa vaatinut, että Hankoniemi piti vuokrata 30 vuodeksi. Vuokra-alueen rajaa myötäilevän Harparskog-puolustuslinjan linnoitustyöt oli aloitettu saman tien, ja töitä oli valvottu Skogbyn myllyltä aivan rajan pinnassa. Aluksi 17. divisioonan esikunta oli ollut Dragsvikin varuskunnassa, mutta vain viikkoa aiemmin esikunta oli siirretty yllättäen vanhaan Dalkarbyn kartanoon. Pelättiin, että neuvostojoukot alkaisivat vyöryä Hangon suunnalta rajan yli, ja siksi esikunta

haluttiin saada turvallisemmalle alueelle. Pohjan pitäjän seutu sopi siihen hyvin.

Iiris Borgström oli Lotta Svärd -järjestön aluejohtaja, ja hänet oli kutsuttu esikuntaan palaveriin, jossa suunniteltiin, miten lottien piti valmistautua uuteen kiristyneeseen tilanteeseen. Iiris oli liittynyt lottiin jo vuonna 1926, ja talvisodassa hän oli toiminut vastuutehtävissä kenttäsairaaloissa ja ilmavalvonnassa.

”Hei Iiris, ehditkö pysähtyä aamukaffelle tänne asemalle?” huikkasi juna-aseman pitkä talonmies Kaj Wikström Karjaan aseman portilta luudan varresta.

”Hejsan Kaj, en nyt ehdi. On kiire Pohjan suuntaan”, vastasi Iiris pyörän selästä.

Iiris oli pannut merkille, että junaradalla oli kovin paljon liikennettä, ja iso sotilasjuna oli pysähtynyt asemalle matkalla kohti Tammisaarta. Kyydissä oli varmasti ainakin pari tykkilavettia, mutta oliko peräti jokin panssarivaunu mukana pressun alla? Ja ihan kuin tuossa vaunun ulkopuolella olisi ollut saksalaisia sotilaita tupakalla. Yhden vaunun kyljessä oli Wehrmachtin kotkankuva.

Aina kun Iiris ajoi Karjaan aseman sillalla, kauheat vanhat muistot palasivat mieleen. Hän oli ollut vain kymmenvuotiaana pikkutyttöinä auttamassa äitiään ja muita sairaanhoitajia keräämään ruumiita surullisen Karjaan taistelun jälkeen 6. huhtikuuta 1918. Iiriksen äiti Anna Borgström oli ollut pitkään sairaanhoitajana Karjaan kauppalassa. Iiriksen mieleen palasi sillalta silloin avautunut näkymä: kuolleita ja haavoittuneita sotilaita, punaisia ja saksalaisia sikin sokin, haavoittuneiden tuskanhuutoja. Monet heistä olivat tuttuja, sillä Anna-äiti tunsu paljon punakaartin miehiä ja naisia. Kaikki tunsivat toisensa tuohon aikaan Karjaalla.

Entinen salakuljettaja Sven saa tulikasteensa kesällä, kun hauras välirauha rikkoutuu ja puna-armeija hyökkää Hangon saaristoon. Venäläisten ohessa Sveniä vainoaa kummitteleva hahmo: onko se elävä henkilö vai sotatraumojen aikaansaama harhanäky?

Kesällä 1941 Saksa pommittaa Neuvostoliitolle vuokratua Hankoa ja Suomi joutuu jatkosotaan. Sven Wiklund pääsee puolustamaan kotiseutuaan Hangon rintamalle. Entisenä salakuljettajana Sven tuntee saariston hyvin, kuten myös panssarilaiva *Ilmarisella* palveleva veljensä Walter. Sodan pyörteissä heidän elämänsä kietoutuvat yhteen lotta liriksen, aatelisrouva Elisabethin sekä saksalaisen meriupseerin Heinrichin kanssa.

Todellisten tapahtumien kehukseen punottu sotaromaani vie lukijan Hangon saariston kalastajatorppaan, kreivin kartanoon, venäläisten komento-bunkkeriin, saksalaisten sukellusveneisiin ja sotalaivoille.

DOCENDO

84.2 ISBN 978-952-850-814-4

www.docendo.fi

